

Деякі аспекти проведення судово-товарознавчої експертизи під час розслідування таємного викрадення чужого майна

Ольга Гайдар,

Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1818-0180>, e-mail: haidar.olya@gmail.com

Розглянуто підстави проведення та об'єкти судово-товарознавчих експертиз під час розслідування крадіжок. Проаналізовано судову практику із залученням експертів, які не є працівниками державних установ. Окреслено відшкодування процесуальних витрат.

Ключові слова: експертиза; крадіжка; експерт; процесуальні витрати.

Certain aspects of conducting forensic merchandising examination during property theft investigation

Olha Haidar

The reasons for carrying out forensic examination and objects of forensic merchandising examinations during investigation of thefts have been considered. Judicial practice with involvement of forensic experts who are not employees of state institutions has been analyzed. Reimbursement of procedural costs has been outlined.

Keywords: forensic examination; theft; forensic expert; procedural costs.

Обов'язковість визначення матеріальних збитків під час розслідування корисливих кримінальних правопорушень (зокрема, крадіжок) робить висновок експерта-товарознавця невід'ємною складовою доказів у межах таких кримінальних проваджень.

Про необхідність призначення товарознавчої експертизи доречно наголошує В. Ю. Дрозд, зауважуючи, що таке дослідження може ідентифікувати чи вирішити діагностичні питання щодо викрадених речей. Також автор зазначає, що під час розслідування крадіжок товарознавчі дослідження проводять частіше за решту судових експертиз, обумовлюючи це тим, що висновок судово-товарознавчої експертизи робить звичайною та простою процедурою відшкодування майнової шкоди, про що не скажеш щодо моральної шкоди, де точний її розмір визначити проблематично [1, с. 176—185].

Об'єктами судово-товарознавчої експертизи (за О. В. Шевченком):

- вироби товарного походження (промислової і продовольчої груп);
- сировина, напівфабрикати, допоміжні матеріали;
- тара, пакувальні засоби товарного призначення у вигляді зразків або проб (нові та вживані);
- документи, що характеризують походження, вид, артикул, сорт, комплектність та інші показники товарів;
- інші речові докази, матеріали кримінального провадження.

Автор підкреслює, що товарознавча експертиза не лише безпосередньо досліджує об'єкти (вироби), а також опрацьовує документи, які відображають стан товару, процеси, що відбуваються з ним під час здійснення товарних операцій (приймання, розбракування, реалізація тощо). Такі документи дають додаткову інформацію про досліджуваний товар, їх також можна віднести до об'єктів судово-товарознавчої експертизи. Крім того, досліджуючи документи, з якими частіше за все працюють експерти-товарознавці, автор виокремлює їх за такими підставами:

- документи, що містять інформацію щодо особливостей походження виробів (сертифікати, посвідчення про якість, технічні паспорти, ярлики);
- товаросупровідні документи, що характеризують якість товару та його стан перед здаванням на склад готової продукції та відправленням замовнику (специфікації, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні, пакувальні листи, ярлики);
- товарно-транспортні (відвантажувальні) документи, які містять інформацію щодо умов і строків транспортування (квитанція про приймання вантажу, залізнична накладна, комерційний акт);
- приймальні документи, в яких зафіксовано характеристики якості товару під час приймання (відомості про приймання товару і методи випробувань — акти розбракування, експертизи бюро технічних експертиз, лабораторних випробувань, дефектні відомості,

журнали приймання та розбракування товарів, приймально-видаткові накладні, акти уцінки та переоцінки, паспорти на товари, акти санепідемстанцій тощо);

- складські документи, що містять інформацію щодо умов зберігання товару, претензійні матеріали;
- процесуальні документи (протоколи огляду, висновки експертів, різні довідки, заяви тощо) [2, с. 135—136].

Значний обсяг предметів, які мають матеріальну цінність і стають предметами крадіжок, створює попит на проведення судово-товарознавчих експертиз. Перенавантаження експертів-товарознавців, які працюють у державних установах, дає підґрунтя органам досудового розслідування розглядати варіанти призначення судово-товарознавчих експертиз експертам, які мають відповідну кваліфікацію, проте працюють в приватному порядку. Практика свідчить, що хоч висновки, надані експертами-товарознавцями, які не працюють у державних установах, є доказами, однак постає питання про оплату за проведення такої експертизи. Проведений аналіз судової практики розгляду кримінальних правопорушень за фактом крадіжок свідчить про неурегульоване питання оплати праці таких експертів, як це передбачено законом (ч. 7 ст. 15 Закону України «Про судову експертизу» [3]) на договірних засадах. На підтвердження зазначеного вище Дружківський міський суд Донецької обл. визначив, що обвинувачений шляхом проникнення в житло викрав ноутбук, вартість якого визначено згідно з висновком судово-товарознавчої експертизи, складеним судовим експертом, який не є працівником державної установи. В ухваленому рішенні суд зазначив, що він мав вирішити, на кого необхідно покласти процесуальні витрати та в якому розмірі. Також у рішенні підкреслено, що у разі ухвалення обвинувального вироку суд стягує з обвинуваченого на користь держави документально підтверджені витрати на залучення експерта. До проведення експертизи було залучено атестованого судового експерта, який включений до державного Реєстру атестованих судових експертів (ведення якого покладено на Міністерство юстиції України), хоча він не є працівником державної спеціалізованої установи. За таких обставин стягнення процесуальних витрат із обвинуваченого на користь експерта, який не є працівником державної спеціалізованої установи, є безпідставним

та таким, що не передбачено чинним законодавством [4].

Схожого рішення дійшов Гоцанський районний суд Рівненської обл., що визнав доказом висновку експерта, який оцінював викрадене майно, проте зазначив, що процесуальні витрати відсутні [4]. До того ж Добропільський міськрайонний суд Донецької обл. під час винесення вироку наголосив, що стягнення з обвинувачених на користь експерта, який не є працівником державної спеціалізованої установи, процесуальних витрат, пов'язаних із проведенням судово-товарознавчої експертизи, чинним законодавством не передбачено і буде суперечити вимогам ч. 2 ст. 124 Кримінального процесуального кодексу України [5].

Отже, передбачена законом можливість проведення судово-товарознавчої експертизи експертами, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, розкриває органам досудового розслідування та суду додаткові ресурси в отриманні джерел доказів у вигляді висновків експертів-товарознавців. Однак, питання оплати послуг, наданих такими фахівцями, потребує подальшого аналізу та вивчення.

Перелік джерел посилання

1. Дрозд В. Ю. Розслідування крадіжок з автотранспортних засобів : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2019. 237 с.
2. Шевченко О. В. Використання спеціальних товарознавчих знань під час досудового розслідування : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 317 с.
3. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 10.03.2023).
4. Вирок Дружківського міського суду Донецької обл. від 21.12.2022 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107964924> (дата звернення: 10.03.2023).
5. Вирок Гоцанського районного суду Рівненської обл. від 07.05.2019 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98374344> (дата звернення: 10.03.2023).
6. Вирок Добропільського міськрайонного суду Донецької обл. від 16.07.2021 р. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98374344> (дата звернення: 10.03.2023).